PELGRIMS VAN NU

Elk jaar trekken duizenden pelgrims naar het bedevaartsoord Santiago de Compostela, elk met hun eigen redenen. Ook onze lezers Jan en Katrien hadden elk hun motief.

Heel zijn leven lang was Jan een workaholic. Tot zijn lichaam hem tot bezinning dwong.

SANTIAGO DE COMPOSTELA

Jan (60): 'Als directeur van een intercommunaal bedrijf werkte ik hard en veel, maar ook graag. Ik wou het goed doen en daar had ik alles voor over. Helaas ging dat ten koste van mijn gezin, maar dat had ik toen niet door. Mijn bedrijf zag ik groeien, mijn vier kinderen niet. Ik maakte mezelf wijs dat ik zo hard werkte om ervoor te zorgen dat ze niets tekort zouden komen. Maar ik keek vooral naar het materiële aspect, niet naar het emotionele. Op een zeker moment ontstonden er conflicten binnen het bedrijf. Ik kreeg met enkele vooraanstaande bestuursleden te maken die andere waarden hanteerden dan ik. Plots stak favoritisme de kop op en werden afspraken niet meer nageleefd, terwijl ik altijd gestaan had voor eerlijkheid, correctheid, integriteit en authenticiteit. Op den duur roeide ik daarmee tegen de stroom in en begon ik me slecht in mijn vel te voelen. De frustraties werden groot, maar ik moest blijven functioneren, dus hield ik mezelf op de been met behulp van pillen. In mijn carrière ben ik een keer of vijf met de ziekenwagen afgevoerd, omdat ik te ver over mijn limiet gegaan was. Ach, je bent jong en denkt dat je ijzersterk bent. Maar op een bepaald moment breek je. Op een dag in 2000 was het weer zover. Ik wist niet wat er met me gebeurde, maar ik voelde dat het niet goed was. Mijn huisdokter kende mijn voorgeschiedenis en had me al eerder gewaarschuwd. Deze keer verplichtte hij me om enkele maanden ziekteverlof te nemen, omdat ik anders eerder vroeg dan laat een hartinfarct of hersenbloeding zou krijgen. Mijn eerste reactie was paniekerig: 'Dat gaat niet, ik ben verantwoordelijk voor projecten en dossiers die niet kunnen blijven liggen. De boel moet blijven draaien'. Ik dacht dat het zonder mij niet zou lukken, maar uiteraard is niemand onvervangbaar. Toch reed ik de eerste weken van mijn ziekteverlof nog twee keer per week naar het werk om nog wat papieren in orde te maken en een oogje in het zeil te houden. Thuis zat ik toch maar te piekeren. Daarna begon ik wat klusjes te doen: huiselijke dingen die al vijftien jaar lagen te wachten tot ik er werk van maakte. De perfectionist in mij wilde immers alles zelf doen, maar had er nooit tijd voor. Na een poos besefte ik ook dat er iets moest veranderen. Dat ik niet meer terug kon naar mijn job als de omstandigheden dezelfde bleven. Dat ik het roer moest omgooien. Maar hoe?'

'Om antwoorden te vinden op vele vragen was ik bereid psychologische begeleiding of andere trainingen te volgen. Maar dan liet een vriend me zijn dagboek lezen van zijn trip naar Santiago de Compostela en ben ik op internet nog meer reiservaringen gaan zoeken. Na het boek 'Naar de ware Jacob' verslonden te hebben, zei ik tegen mijn vrouw: 'Wat die mensen onderweg meegemaakt hebben, wil ik ook'. Steevast gingen de verhalen over de authenticiteit van het leven, de gulle gastvrijheid, het aanvaard worden zoals je bent... En over het feit dat carrière maken secundair is in het leven om een gelukkig mens te zijn. Dat wou ik ook ervaren. Mijn omgeving verklaarde me gek, maar het stond vast. Als de oplossing op weg naar Santiago lag, moest ik ze daar gaan halen. Dat was ik verplicht aan de mensen die me dierbaar waren en die ik zo lang verwaarloosd had. Ook Vera, mijn vrouw, vestigde haar hoop op de camino, want onze relatie had al erg geleden onder de gebeurtenissen.'

'Hoewel mijn conditie tot onder het vriespunt gedaald was, gaven de huisarts en cardioloog me groen licht om te vertrekken. Ik voelde niet de behoefte om me fysiek voor te bereiden, maar de praktische kant van de zaak had ik wel heel goed georganiseerd: een uitgestippelde route, een degelijke slaapzak, kwalitatieve schoenen, alles om mijn voeten te verzorgen en een goed gevulde rugzak. Iets té goed gevuld, maar ik dacht dat ik niets kon missen. Ik wou ook per se alleen stappen, want enkel op die manier zou ik veel antwoorden en inspiratie krijgen. De barre weersomstandigheden in de winterperiode zouden daar eveneens toe kunnen bijdragen, dacht ik. Ik wou het mezelf moeilijk maken, mezelf uitdagen. Als ik mijn vrouw en kinderen veertig dagen achterliet, moest ik immers voldoende garantie inbouwen dat het iets ging opleveren.'

'Wat ik onderweg meegemaakt heb, overtrof al mijn verwachtingen. Ik ben altijd al gelovig geweest, maar op mijn tocht heb ik regelmatig een hogere, goddelijke kracht gewaargeworden. Het gevoel niet alleen te zijn. Een innige ver-

'Voor mijn huwelijk was deze tocht cruciaal'

bondenheid met het mysterie van de natuur ook. Ik heb immens genoten van de stilte onderweg, de eenvoud, de gastvrijheid van de mensen, de vele ontmoetingen met andere pelgrims, het gevoel met weinig genoeg te hebben... Daar ben ik er ook van overtuigd geraakt dat toeval niet bestaat. Alles gebeurt om een reden, al wordt dat vaak pas later duidelijk. Daarom is het onderweg zijn zo veel belangrijker dan het aankomen in Santiago, want onderweg gebeurt het allemaal. Daar ontmoet je mensen, heb je boeiende gesprekken, ervaar je wonderbaarlijke dingen, krijg je inzichten...'

'Ik had uitgerekend dat ik op 24 december zou aankomen in Santiago, zodat ik daar in de kathedraal de middernachtmis kon meemaken. Dat zou het hoogtepunt van mijn camino worden. Onderweg had ik me echter gerealiseerd dat mijn vrouw op kerstdag verjaart, iets wat ik tijdens mijn intensieve voorbereiding - een egocentrische bedoening trouwens - helemaal vergeten was! Ik ben dan letterlijk een stapje rapper gegaan, waardoor ik twee dagen vroeger mijn eindpunt zou bereiken. Vijf kilometer voor Santiago ligt de Monte de Gozo, de berg van de vreugde. Toen ik daar stond, was het eerder de berg van de droefenis, want ik besefte dat het voorbij was. Daar hield het op. Best confronterend. Die laatste kilometers heb ik op automatische piloot afgelegd. De meeste pelgrims leggen bij aankomst hun hand op de pilaar in de beroemde Pórtico de la Gloria, maar dat ben ik helemaal vergeten te doen. Onderweg had ik immers aan een oud vrouwtje de belofte gedaan om vier kaarsjes te branden voor haar gezin. Dat was mijn enige bezorgdheid toen ik in Santiago aankwam. En toen die vier kaarsjes stonden te branden, was ik intens gelukkig.'

'Naar Santiago de Compostela wandelen is een kantelpunt voor mij geweest. De Jan voor de tocht was bezig met werken, carrière maken en de materiële kant van de zaak. Onderweg heb ik geleerd dat je met weinig heel gelukkig kan zijn. En dat alles waarover we hier ruzie maken zo onbeduidend en relatief is. Daar ben ik ook tot het besef gekomen dat ik niet verder kon met die mensen op mijn werk: hun levenshouding stond haaks op de mijne, nu nog meer dan al het geval was. De strijd was geleverd en ik wist waarvoor ik in de toekomst moest gaan: mijn eigen goed gevoel. Dat is een grote ommekeer geweest. Hoewel het helemaal geen makkelijke beslissing was, heb ik samen met Vera besloten dat ik vervroegd met pensioen zou gaan. Nochtans vond ik het moeilijk om afscheid te nemen van mijn job en sowieso ben ik iemand die niet kan stilzitten. Maar mijn gezondheid ging voor. Financieel hebben we bijgevolg moeten inleveren, maar emotioneel, rationeel en familiaal hebben we grote stappen vooruit gezet. En dat is me veel meer waard geweest.'>>

Katrien stapte als begeleider van de zestienjarige Sara(*) naar Santiago, maar leerde onderweg ook veel over zichzelf.

Katrien (41): 'Toen twee vrienden, afzonderlijk van elkaar, me aanraadden om op tocht te gaan naar Santiago de Compostela als begeleider van een jongere, ben ik in contact gekomen met Oikoten *(zie kader)*. Ze vonden het wel iets voor mij. Ik ga inderdaad niet gauw een uitdaging uit de weg en ben wel een beetje avontuurlijk aangelegd. Toevallig liep ik in die periode rond met het gevoel dat ik eens iets anders wou. Na enkele jaren in het onderwijs wou ik andere horizonten verkennen. Niet dat het me allemaal zo vreselijk tegenstak, maar de behoefte aan iets nieuws sluimerde wel. Het initiatief van Oikoten sprak me meteen aan en ik kon me ook wel vinden in het vooropgestelde profiel van de begeleider. Dus stelde ik me kandidaat. Een intense sollicitatieprocedure later werd ik geselecteerd om mee op tocht te gaan.'

'Pas na tien maanden was het zover, dus ik had veel tijd om me voor te bereiden. Mijn conditie was in orde, dus op fysiek vlak maakte ik me weinig zorgen. Om op al mijn praktische vragen een antwoord te krijgen, nam ik deel aan het begeleidersweekend dat Oikoten organiseert.'

'Sowieso ben ik iemand die niet gauw vooroordelen heeft. Ik wist dat ik zou vertrekken met een meisje dat het moeilijk had en dat volstond voor mij. Toen de organisatie me vertelde met wie ik op stap zou gaan, heb ik die informatie over haar verleden dan ook snel naast me neergelegd. Ik vond: we gingen samen een nieuw verhaal tegemoet, we stonden samen voor dit hoofdstuk, dan moesten we ook met een schone lei starten. Ons eerste babbeltje verliep wat onwennig, maar het klikte wel. De voorbereidingsweek met onder meer een tweedaagse staptocht, was al meteen een uitdaging: in geen tijd stonden Sara's voeten vol blaren!'

'Die blaren waren een constante op onze tocht naar Santiago de Compostela. Al van dag één zagen haar voeten er vreselijk uit en ook de mijne begonnen na een tijdje geweldig op te zwellen. Sara's rugzak was bovendien immens zwaar, want ze had veel te veel overbodige spullen bij, zoals make-up en vrolijke ceintuurtjes. Na drie dagen wou ze er dan ook mee stoppen. Ze zag het niet meer zitten. Bijgevolg kwamen we al snel in een crisis terecht: ruzie maken, schreeuwen, sussen, aanmoedigen, troosten... niets hielp. Haar besluit stond vast: ze wou geen stap meer verder. Anderzijds wou ze ook niet terug naar huis, want dan zou ze in een gesloten instelling geplaatst worden. Haar alternatief was dan weglopen. Het verantwoordelijkheidsgevoel dat ik toen had, was verpletterend. Wat moest ik doen? Reageerde ik wel goed? We hebben toen veel gepraat en op dag vijf heeft Sara me alles over zichzelf verteld. Over haar verleden, haar thuissituatie, haar angsten... Vanaf dan is alles veranderd. Ze heeft toen een klik gemaakt: ik ga door tot het einde. Dat gesprek was een heel mooi moment. Een belangrijk moment ook: Sara nam me in vertrouwen en daarop was de hele verdere tocht gebaseerd. Sindsdien sliepen we ook altijd samen in een tentje.'

'De volgende drie maanden waren erg intens: Sara en ik waren constant samen, zoiets had ik nog nooit met een partner meegemaakt.
De afspraken met Oikoten waren ook niet mals: we mochten geen gsm meenemen, ook geen muziek, en ik moest mijn bankkaart inruilen voor een budget van € 25 per dag voor ons tweeën. Contact met het thuisfront hadden we dus enkel via brieven die we op vijf plaatsen op onze tocht konden oppikken in een postkantoor. Onze post lezen was telkens een heel emotioneel moment. Achteraf heb ik beseft hoe zwaar dat allemaal was, maar toen deed ik het gewoon allemaal. Op zo'n tocht leer je aanvaarden dat de dingen zijn zoals ze zijn: dat het hondenweer, barkoud of bloedheet is, dat je slecht slaapt en doodmoe bent, dat je geen privacy hebt, dat je voeten pijn doen... En als je geen eten meer hebt terwijl de winkels al gesloten zijn, en je moet bij mensen aankloppen om te vragen of ze iets voor je hebben, dan kan je niet anders dan het gewoon aanvaarden als ze je wegsturen. Het heeft geen zin om je daar kwaad over te maken, het is zo. Zo'n situaties maakten veel indruk op mij, dus het verwonderde me niet dat het ook bij Sara sporen naliet. Ik heb haar op onze tocht dan ook duidelijk zien evolueren: van een zestienjarig meisje met problemen naar een straffe madam met een doel. Als ik zag hoe haar voeten eruitzagen, kreeg ik de tranen in mijn ogen. En toch bleef ze verdergaan. De vele ontmoetingen hebben haar ook sterker gemaakt. We zeiden mensen niet altijd waarom we samen op tocht waren, maar als Sara haar verhaal vertelde, raakten sommigen erg ontroerd. Door zich kwetsbaar op te stellen, kreeg Sara respect en steun van anderen. Zoiets had ze vroeger nooit meegemaakt, het gaf haar kracht. Ze heeft tijdens die 1.700 kilometer ook heel veel kunnen nadenken en met mij over haar problemen gepraat. Natuurlijk vertelde ik ook weleens persoonlijke zaken - daarop was het vertrouwen gestoeld - maar uiteindelijk bleef ik haar begeleidster. Voor mij moest de tocht niet therapeutisch werken.'

'Na drie dagen wilde Sara stoppen'

'Op het einde begon het allemaal wel zwaar te wegen, vooral door de vermoeidheid. Ik sliep niet goed meer, volgens mij door de vele indrukken die ik al opgedaan had. De gebeurtenissen en ontmoetingen onderweg, Sara's problemen, de emotionele brieven... Het hield me allemaal enorm bezig, waardoor ik nog nauwelijks drie uur per nacht sliep. Hoe mooi de tocht ook geweest was, ik verlangde naar huis. Bij aankomst in Santiago de Compostela zijn Sara en ik dan ook niet euforisch in elkaars armen gevallen. We wilden gewoon zo snel mogelijk naar huis. Opdracht volbracht, doel bereikt.'

'Dit kunnen doen, is een van de mooiste cadeaus die ik ooit kreeg. Het is hard, moeilijk, intens, zwaar en het vraagt veel van je, maar het is zo mooi. Sara en ik hebben iets gedaan dat helemaal niet evident is. Daarop kunnen terugkijken is fantastisch. Het is ook prachtig dat Sara me al haar vertrouwen gegeven heeft, iets waar ze het in feite zo moeilijk mee had. Dat betekent veel voor mij. Ik krijg altijd een warm gevoel als ik aan haar denk. Op drie maanden tijd is Sara fundamenteel veranderd. Ze heeft het me zelf gezegd: 'Vroeger liep ik weg van problemen, nu durf ik de confrontatie aan te gaan'. En ook: 'Ik heb nooit sorry leren zeggen, want thuis gebeurde dat gewoon nooit. Ik bleek altijd de oorzaak van het probleem. Maar jij bood soms je excuses aan, dus wil ik ook sorry kunnen zeggen tegen jou'. Dat een zestienjarige zulke lessen trekt, vind ik enorm straf.
Dat lukt veel volwassenen niet eens.'

'Ook ik ben in zekere mate veranderd, al is het niet zo duidelijk hoe. Sowieso had ik na de tocht weer zin om met mijn kleutertjes op school aan de slag te gaan. Ik beweer niet dat ik een betere juf geworden ben, maar ik ben zeker wel rijker geworden. Ik maak me ook minder snel druk dan vroeger. Ik vermoed dat dat met aanvaarding te maken heeft: erop vertrouwen dat dingen wel zullen lopen zoals ze moeten lopen. Naar vrienden toe ben ik ook opener geworden: ik praat eerlijker over eventuele problemen of dingen die me dwarszitten. Vroeger verzweeg ik het en loste het zelf op. De veranderingen zijn voor mij minder ingrijpend geweest dan voor Sara, maar ik ben zo blij dat we die ervaring delen. Dankzij het doorzettingsvermogen dat ze tijdens onze reis gekweekt heeft, komt het vast wel goed met haar.'

(*) In het belang van de betrokkene is Sara een fictieve naam.

■ DOOR **GRETE FLIES** / FOTO'S **BOB VAN MOL**

WAT IS OIKOTEN?

Oikoten is een deelwerking van de vzw Alba, die actief is in het brede werkveld van de jeugdzorg. Oikoten organiseert onthemende projecten voor jongeren (16 tot 18 jaar) uit de bijzondere jeugdzorg: staptochten met tent en rugzak of werkprojecten op een afgelegen boerderij in het buitenland. Hier ruilen probleemjongeren hun uitzichtloze situatie in voor het onbekende met het doel nieuwe ervaringen op te doen, hun persoonlijkheid te ontwikkelen en opnieuw greep te krijgen op hun leven. Tijdens de maandenlange tocht worden de jongens en meisjes vergezeld door een begeleider, die meestal geen opgeleide hulpverlener of opvoeder is. Als het project onder alle afspraken en voorwaarden afgerond is, kan de jeugdrechter beslissen om het dossier te herzien met een hoopvoller perspectief voor de jongere. **Meer info: www.alba.be.**

SANTIAGO: WIE, WAT, WAAR?

• Santiago de Compostela ligt in het noordwesten van Spanje. Dat het zo'n belangrijke bedevaartplek geworden is, heeft de stad te danken aan Sint-Jacob de Meerdere - beter bekend als de apostel Jakobus. In Spanje noemen ze hem San Tiago, wat meteen de naam van het pelgrimsoord verklaart. Over hoe Jakobus in Spanje terechtkwam, bestaan verschillende verhalen, maar na zijn dood in 44 na Christus zou zijn stoffelijk overschot hier begraven zijn. Sindsdien eindigen jaarlijks duizenden pelgrims hier hun voettocht, ook wel Camino de Santiago of kortweg 'el camino' genoemd.
• Er zijn verschillende routes die naar Santiago de Compostela leiden, maar de meest bekende is de Camino Francés van ongeveer 800 km. Die loopt van het Franse Saint-Jean-Pied-de-Port aan de voet van de Pyreneeën tot aan het graf van Sint-Jacob, waar momenteel een kathedraal prijkt. Op de route kom je geregeld schelpen tegen, het symbool van pelgrimage en het teken van de heilige Jacob. Hiernaar is ook de gewilde delicatesse van de sint-jakobsschelp vernoemd. 25 juli is de naamdag van Sint-Jacob, wat in de regio uitbundig gevierd wordt.

Meer info op www.compostelagenootschap.be.